

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Bernardini Scardaeonii Patauini Presbyteri de Castitate Libri Septem

Scardeone, Bernardino

Venetiis, 1542

De improbis desideriis, & lasciuis cogitationibus reprimendis cap. vii

urn:nbn:de:hbz:466:1-30433

ex officio tenetur. Fidelis, inquit Apostolus, est Deus, & non permittet tentari quem supra id quod potest. Quinimo si quid afflictionis ex eo fortasse contigerit, accipiet cum tentatione prouentum, & præmiū laboris centuplum, neque enim ex ea pietate patietur dominus quem labi, sed sic temperabit euentum, quod si non profus absque perturbatione carnis, saltem sine noxa, & sine lapsu persistabit. Nimirum sicut tres pueri in accensa fornace Caldeorum positi, neque consumpti, neque combusti sunt, immo excusis superno rore flammis, multo clariore eo experimēto fuere: sic & uobis, quum opus fuerit ex officio uestro tentationum subire fornacem, nihil uerendum est: modo sitis (ut diximus) bene præparato pectore, idque pie agatis: flamma quidem in rorem, & incendium ipsum in refrigerium commutabitur. Nec multum moueamini quod humana tentatio in uestris sensibus perseueret, quando nec ad illorum quidem puerorum preces fuerit extinctus ignis, sed iniectos igni pueros ueritum est affari. Itidem neque uos, & si tentationis ardor non cesset, nullus tamen libidinis estus corripiet: quin etiam in media illa tentationum fornace gelido diuinæ gratiæ rore condipersos ita fouebit uos Deus, ut nulla interim flamma libidinis urat, nec ullus infamiæ fumus denigret. Quam obrem uobis bene præparatis absque contentatione prudenter cum Dei gratia gerenda res est: quando non aliter melius, aut regi Christiana res publica, aut dilectio nostra erga dominum apertius demonstrari possit, quam quum proximi procuramus salutē: dicente domino apostolo rui principi Petro, Simon si me diligis, pasce oues meas.

De improbis desideriis, & lasciuis cogitationibus reprimendis. Cap. VII.

Sed continere se à mulieribus, ac uitare earum consuetudinē, satis non erit, ad hoc ut merito quod uel esse uel dici & castus & pudicus possit, sed oportet etiā ut

K K i i i

DE RATIONE COERCEN. LIBID.

.01.10.1

omnis mulierofitas (sic namq; appellat Cicero cupiditatem mulieris) arceatur etiam profus animo, ne. scilicet irrepant, ac penetrent penitus mentem lasciuæ, atq; pestifera cogitationes, hæreantq; subinde cordi tenacius, q; ut postea aliquo possint studio, aut ratione reuelli. Hinc est enim fons & origo omnis concupiscentiæ, et peccati: qua re antequam diffundantur, sunt in suo fonte omnino cohibendæ, ne quando sensui aduersus rationem proacaciter insurgenti aditum patefaciant. Nimirum tanta est uis cogitationis (ne forte eam parum cures) ut ad actum libidinis nisi cogitatione præuia homo adduci non possit. Quam ob rem (ut, D. Basilius differit) ante omnia in mente nostra beata est ipsa puritas, quoniam cogitatio, mentisq; consilium initium est earum, quæ in corpore sunt actionum. Nam libido in corde hominis uoluptuarii primo concipitur & generatur: & inde in libidinem cœundi: & contaminationem carnis prorumpit. Vnde

Matth. 15 Dominus, Intus sunt, inquit, quæ coinquinant hominem. Hic propterea laborandum uel maxime nobis est quando omnes natura faciles, & prohi sumus, ne dicam præcipites, ad scædas cogitationes. Et ideo quo promptius est in his peccatum, eo diligentior est adhibenda custodia, ne perceremus. Peccata enim quæ in facto consistunt, & tempus, & opportunitatem, & socios, & adiumenta alia multa perquirunt: ac quæ uel sola cogitatione intus in corde perficiuntur: absq; ullo exteriori negotio, aut labore facillime committuntur. Quo circa multi sunt, qui pudicitiam, modestiam, grauitatem, & cæteras eiusmodi uirtutes exterius in conspectu hominum facile seruent, qui tamen interim in mente, & in occulta officina cordis fabricant immania, atque exhorrescenda flagitia. Quare quum hic facilis, & promptus sic casus, prompta quoq; & accelerata sunt apparanda præsidia: ut mendicium peritissimum facere uidemus, qui ubi suspicio est impendentis alicuius ægritudinis, ad occurrendum perit

tulo multo ante idonea solet remedia præparare, ne sit
 in mora: & possit, quum opus fuerit, ægrotanti succurre
 re. Medicina autem uera, & præsentaneum remedium
 ad auertendas eiusmodi cogitationes est, profugere sta
 tim ad orationem, lectionem, ieiunium, uigilias uerba
 tiones, confessionem, labores, & ad alias eiusmodi exer
 citationes, ac distractiones mentis, & totis machinis (ut
 aiunt) longe ab animo propulsare libidinis fomenta, ac
 cœca dæmonis obsidentis præstigia: abducentes protin
 us animum à scœdis cogitationibus, ad memoriam no
 uissimorum, & ad cogitationem cœlestium, ac etiam
 infernorum: ut assueta frequenter bonis meditationibus
 mens discat id quod rectum est, ac sanctum, libētius me
 ditari: & aspernari scœda, & perniciofa maligni spiritus
 consilia. Non enim melius carnales concupiscentiæ ex
 truduntur à corde, q̄ si in earum loco spirituales medi
 tationes protinus inducatur: quibus innixus firmiter ani
 mus ibidē iugis & assiduis immoretur, ne uacet ei ullo
 tempore eiusmodi nequitias cogitare. Scriptum est. n.
 q̄ peruersæ cogitationes separant nos à Deo. Quo cir
 ca obstruendus est his prorsus aditus, ne per ignauiam,
 & secotiam nostram, furim per corporeos sensus ad
 missæ totam occupent mentem, ac subinde dirripiant
 quicquid ibi repererint reconditum boni. Quare ut pri
 mum hæc sese insinuant, statim reprimendæ sunt, & pro
 pere à finibus, ut immanissimus hostis arcēdæ, ne si aut
 nimis appropinquauerint, aut portis sese cordis intules
 rint, non possint à nobis postmodum, etiam quum ma
 xime uelimus, amplius effugari: qn̄ postea nobiscū ppe
 tuo, ut inseparabiles comites rusticetur peregrinent, per
 hostent, uigilant: ac semper domi, ac peregre nobis hæ
 reant, molestissimis stimulis iugiter infestates. Optimum
 id sane est atq̄ obseruandum consilium: quod qui negle
 xerit, ueneno profecto serpentis, quod sinu fouet absco
 ditum, citò pereat necesse est. Quicunq̄, n. errata quis

Sapi. 1.

. 1. 1. 1. 1.

DE RATIONE COERCEN. LIBID.

modica parvipendere consuescet, breui morula in profundum peccatorum descendet: sic & paruula scintilla, nisi celeriter extinguatur, ex paruis quantumuis incipientiis, maximum suscitare solet incendium. Itidem & olei macula, nisi cito eluatur, late diffunditur, atque inhæret tenacius, quam ut eximi post facile possit, ut prius. Interficiatur ergo uiperæ foetus, dum paruus est, et obruatur mortifera sementis in semine, antequam perducatur ad frugem: quæ in malis seminibus solet uberius abundare. Omne namque uitium dum nascitur facile opprimitur, inueteratum inhærescit penitus, fitque mora, & consuetudine robustius. Inuigilandum itaque in principis cogitationum, & omnes occasiones procul fugiendæ: ne sensim allecti uoluptatum blanditiis inconsulte deferamur in præceps, unde emergere amplius nequeamus. A que hic sane uerendum est in paruis, sicut in magnis periculis: quando sapius, ubi minime timetur, decidimus: & dum minima contempnimus pericula, in maxima incurrimus. Ideo noster sapientis, qui spernit modica paulatim decidet. Et neglecta solent (inquit Horatius) incendia sumere uires. Nisi enim obstruantur fontes malorum, non desistent emanare, quæ scaturiunt inde fluenta. Nam nihil refert, si decurrens riuus alicubi interceptiatur mole aggeris, si ex quo defluit, fons integer maneat: quoniam uel rimam alicubi nactus exiguam alia uia elabitur: uel auctus aquis erumpit superne, & deuastat late omnia. Siquidem in his uoluptatibus foedis, sicut in corpore ulceroso, nisi influentem pituitus humorem sistas, incassum adhibeas medicamina. A radice euellenda est uiuax ficus, quam cupis radicibus mori: nam si succidatur truncus superne, mox repullulabit, & rursus uberius fructificabitur. Expedi-

Eccl. 19.

hic quidem unumquęq; intelligere infirmitatem suam:
 & quod infirmius in se cognoscit, id maiori præsidio
 custodire: atq; undiq; præmunire; & obfirmare tutiori
 apparatu: sicuti in mœnibus urbium fieri consuevit, ut ea
 quæ natura loci minus munita sint, acrius defendentur.
 Quam ob rem consideret unusquisque quàm iniquo
 loco certet, quove cum hoste dimicet: atque ut in bel
 lo martio, ita aduersus uenerem in pugna carnis nun
 quam fidendum putet: sed insidias, perfidiam, atque
 hostilia ubique etiam in tutò formidet, ne fortè ubi,
 et quando minime timebit, opprimatur imprudens.
 Non enim tam graue ab hostibus armatis uidetur uis
 tæ nostræ periculum imminere: quale ab circumfus
 sis undique cogitationibus uoluptatum nostræ immis
 net pudicitiaë discrimen: ne quando corrumpatur, & per
 reat. Vitiõrum siquidem mitia facilius est cohibere,
 quàm impetus regere. Hæ sunt illæ paruulæ uul
 pes, quæ demoliuntur uineam: quas capi sibi Salo
 monia sponsa mandabat, dicens. Capite mihi uul
 pes paruulas, quæ demoliuntur uineam. Pusillæ si
 quidem, & adhuc recenti cogitationi facile resistitur,
 ne quid damni inferat uineæ animæ nostræ, at effe
 cta grandior acrius sæuit, quàm ut fugari de corde
 pro arbitrio nostro possit. Vnde alibi scriptum est.
 Beatus qui tenebit, & allidet paruulos suos ad petram:
 petra autem est Christus. Dum adhuc ergo paruulus est
 iste conceptus, non miseraris eius, nec parcas ei, sed sta
 tim interfice, antequam augeatur, & roboretur, ut supera
 ri non queat. Paruam intelligo cogitationē de quacuncq;
 re fit illa, quæ uenit transiens: & tanquam aduentio
 tia, & peregrina nihil in deliberatione moratur.
 Nam tunc, aut leue admodum, aut nullum est,
 omnino peccatum, quum sit naturalis atque humana

Cant. 24

Psal. 136.

DE RATIONE COERCEN. LIBID.

tentatio, & quæ inducat potius probationem, q̄ perſe-
tionem. Mentem autem non interpellari, nec pungi in-
terdum cogitatione aliqua mala, non penè minus im-
possibile eſt q̄ difficile, homini præſertim aſidue aduer-
sus diabolū in hac fragili, et mortali carne certanti. Quis
eſt enim a deo natura bene inſtitutus, aut moribus adeo
bonis inſtructus, ut cupiditatum, & cogitationum mala-
rum ſtimulos quādoq; nō ſentiat? Præuū eſt, n. cor ho-
minis natura, et procliuē ad malum à iuuentute. Quam
ob rem nihil mirum ſi tam ex natura ipſius carnis, q̄ ex
dæmonis ministerio ſoleat etiā inuitis nobis ſæpius eue-
nire: ut tentemur, ita ut tam uideatur ferè eſſe officiū dæ-
monis propriū inducere malos cogitatus, q̄ munus om-
nipotentis Dei obſiſtere, ne ueniant, et hominis natura ex
libera ſua uoluntate nō conſentire, ac à ſe reſicere, ne præ-
ualeant. Porro neq; in noſtra eſt poteſtate, neq; à nobis,
proſciſcitur ut obſtemus ſubitis, & concitatis motibus
animi, ſeu carnis: qui nos ſæpe ex improuiſo aggrediun-
tur, ſed fortassis noſtrum eſt cum Dei gratia tamen reſi-
ſtere, inſurgentibus, ac moderari furentibus, ne prorump-
pant ad illicita & ad nefarios conſenſus, aut ad patrandā
aliquam nefandam turpitudinem nos alliciantur. Is naq;
(ut D. Hierony. ait) laudari debet, & prædicari beatus
qui ſtatim, ut cœperit cogitare interficit cogitatus, & alii-
dit eos ad petram, petra autem eſt Chriſtus: ad quem ſal-
ne tanquam ad certum ſignū omnes noſtros debemus
intendere cogitatus. Animorū ſiquidem, ut Cicero ele-
ganter diſſerit duplex eſt motus, alter cogitationis, alter
appetitus, cogitatio in uero exquirendo uerſatur: appeti-
titus uero impellit nos ad agendum: uſque adeo, ut nūm-
quam mens ab agitatione quieſcat. Quo circa omnem
cogitationē, motumq; animi dicit oportere ſemper aut
in conſiliis capiendis, ad bene beateq; uiuendum, aut in
ſtudiis ſapientiæ, ueriq; cognitione uerſari. Hoc eſt aſſi-
due meditari in diuinis ſcripturis, in multitudine beneſci-

riorum Dei, et in infinita misericordia eius, et in immensa
 sapientia illius. Quod quidem, et si difficillimum est ho-
 minem tot mundanarum rerum curis implicitum perfe-
 ste præstare: quoniam multa sunt, et latissime patet, quæ
 in hoc mortali corpore cum distrahant, atque perturbent
 id tamen, nos qui cœlibem uitam degimus, sumusque à
 tot molestiis liberi, si uoluerimus pro uirtuti nostra, et qua
 nobis à Deo donatur gratia, in his saluberrimis medi-
 tationibus assuescere, certissime consequemur. Et tunc
 menti ita foeliciter occupatæ otium non erit inutilibus,
 et uanis cogitationibus indulgere: sed potius ex ea con-
 suetudine continue cogitabit aliquid, quod uel ad suam
 uel ad proximi edificationem, salutemque pertineat: uel
 saltem aliquid quod aduersus Deum non sit: et si aliquan-
 do fortassis humanam quempiam utilitatem cœcernat.
 Prouidendum ergo est, et elaborandum maxime, ut in-
 tendamus rebus optimis, et mentem nostram non nisi ad
 meditanda cœlestia et saluti necessaria conferamus: cog-
 gentes appetitum parere semper imperio consiliique ra-
 tionis. Nam sicut cogitatio, quæ turpis est, puras quan-
 tumuis mentes inquinat, ita si fuerit honesta, et sancta etiã
 inquinatas purificat. Cæterum illud quoque diligenter at-
 tendendum est, si quis præstiterit fortasse quidpiam præ-
 ciali, ne propterea superbe sibi quicquam arroget, tanquam
 quicquam à se boni factum sit: sed potius id, quicquid bo-
 ni erit, diuinæ clementiæ ferat acceptum. Nam licet bo-
 num uoluntate nostra fiat, præ nostra tamen fragilitate,
 nisi diuina adiuti ope nos boni aliquid tanquam ex nos-
 bis præstare non possumus. Verumtamen, si quando nos
 durius, atque atrocius urgeat tentationum procella, nihil
 proinde diffidendum est de nobis, aut de diuina miseri-
 cordia desperandum, sed magis magisque piis precatio-
 nibus insistendum et desuper tranquillitas expetenda. Pro-
 pterea primùm toto corde orandum est, et quum id non
 sufficiat orandum et corpore: uidelicet manuum exten-

DE RATIONE COERCEN. LIBID.

frone, tonsione pectoris, gemitibus, singultibus, suspiriis, eleuatione crebra oculorum in cœlum, genuflexionibus, lachrymis, & eiusmodi. Neminem profecto auxiliū suppliciter exposcentem in tentationibus destituit unquam Deus, sed potius ei de tentatione ipsa prouentum donat: ut quondam Paulo apostolo, Hieronymo, Benedicto, Francisco, & cæteris sanctis: qui oppugnati in eo certamine castitatis acerrime, diuina tamen adiūto ope tentationum semper uictores fuerunt: utq; maxime tentati sunt, ita & maxime exaltati. Dicit enim Anselmus tentationem, cui non assentitur, non modo peccatum non esse, sed meritum magis, & paratam exercendæ uitæ tutis materiam. Precandum igitur nobis est, non tam ut nulla subintret mentem tentatio (& si id optandum esset maxime) quàm ne nos capiat, & expugnet, ac nostrum extorqueat uolenter assensum: quum perinde sit id, ac si perficiatur opere peccatum. Propterea Sararam abbatissam Scithicam legimus tredecim annos acriter à fornicationis dæmone uexatam nunquam peccatam fuisse, ut reliceretur à se dæmon, sed tantum, ut non superaretur ab eo, dicens. Da mihi fortitudinem Deus meus. Sapienter ea quidem, quoniam sicut uno eodemq; motu exagitatum cœnum foetet, & unguentum fragrat: sic una eademq; tentationum procella, casti prouehuntur ad gloriam, impudici demerguntur in gehennam.

Quæ sit humana tentatio, & quomodo moderanda sit. Cap. VIII.

Satis iam elucere arbitror, uel ex his quæ dicta sunt, aliud esse immundis cogitationibus agitat